

Økonomistyring

Terje Berg

Innhold

Forord	5
<i>Kapittel 1</i>	
Bedriftsøkonomi og økonomistyring	17
1.1 Hva er økonomistyring?	17
1.2 Hva er bedriftsøkonomi?	19
1.3 Økonomistyringens spørsmål	22
<i>Kapittel 2</i>	
Regnskap	30
2.1 Regnskap er noe alle må forholde seg til.....	30
2.2 Periodisering - når skjer og skjedde hva	34
2.3 Resultat, balanse og kontantstrøm.....	44
2.4 Fra transaksjon til regnskapsrapport.....	53
2.5 Tallene i regnskapet er gjenstand for tolkning	64
<i>Kapittel 3</i>	
Budsjettering	76
3.1 Hva er budsjettering?	76
3.2 Hvorfor budsjettere?	77
3.3 Hvordan budsjettere?	78
3.4 Hvilket budsjett?	104
<i>Kapittel 4</i>	
Prestasjonsmåling og regnskapsanalyse	106
4.1 Litt om prestasjonsmåling	106
4.2 Finansielle nøkkeltall - beregning og tolking	107

Kapittel 5

Kostnadene	125
5.1 Hvorfor er vi så opptatt av å forstå kostnader?	125
5.2 Kostnadsobjekter og kostnadsdrivere	126
5.3 Direkte og indirekte kostnader	127
5.4 Variable og faste kostnader	128
5.5 Alternativkostnad og sunk cost	136
5.6 Beslutningsrelevante kostnader	140

Kapittel 6

Kalkyler og kalkulasjon	145
6.1 Innledning	145
6.2 Ulike kalkyler for ulike formål	145
6.3 Standardkalkyler	164

Kapittel 7

Kortsiktige beslutningsproblemer	175
7.1 Innledning	175
7.2 Beslutningsrelevante poster	176
7.3 Beslutningssituasjoner ved ledig kapasitet	178
7.4 Beslutningssituasjoner ved full kapasitet	191
7.5 Prisbeslutninger	193

Kapittel 8

Langsiktige beslutningsproblemer	197
8.1 Hovedgrupper av investeringer	197
8.2 Noen metoder for langsiktige beslutningsproblemer	206
8.3 Prosentvis avkastning og formuesvekst	210
8.4 Et kritisk blikk på valg av metode	212
8.5 Knapphet på kapital	221
8.6 Sensitivitetsanalyser	222

Kapittel 9

Sluttord	225
Stikkordregister	229

Figurliste

Figur 1.1 Bedriften	19
Figur 1.2 Økonomiavdelingens roller	24
Figur 1.3 Økonomistyringens grunnleggende spørsmål	25
Figur 1.4 Økonomistyringsprosessen.....	27
Figur 1.5 Bedriftsøkonomi - en mosaikk av fagområder	28
Figur 2.1 Fra bestilling til betaling.....	35
Figur 2.2 Fra varekjøp til varebetaling	36
Figur 2.3 Sammenhengen mellom regnskapsrapportene.....	52
Figur 2.4 Regnskapsføring	65
Figur 4.1 Hovedområdene for regnskapsanalyse.....	108
Figur 4.2 Fordeling av verdiskapingen.....	115
Figur 4.3 DuPont-modellen.....	117
Figur 5.1 Den teoretiske kostnadskurven	131
Figur 5.2 Kostnadsstruktur	133
Figur 5.3 Beslutningstre og sunk cost	139
Figur 6.1 Prinsippskisse kostnadsfordeling	159
Figur 6.2 Prinsippskisse for avviksanalyse	171
Figur 6.3 Prinsippskisse for avviksanalyse når bidragsmetoden benyttes..	172
Figur 6.4 Prinsippskisse for avviksanalyse når selvkostmetoden benyttes ..	172
Figur 7.1 Nullpunktsanalyse.....	189
Figur 7.2 Betydningen av dekningsbidraget.....	190
Figur 7.3 Kapasitetsdiagram.....	192
Figur 8.1 Nåverdiprofiler	215
Figur 8.2 Sensitivitet ved endret dekningsgrad	224

Tabelliste

Tabell 2.1 Inntekter og kostnader Sverre (kr)	31
Tabell 2.2 Eiendeler, gjeld og formue Sverre (kr)	32
Tabell 2.3 Inntekter, kostnader og beslektede begreper	36
Tabell 2.4 Ulike varianter av inntekter og kostnader	37
Tabell 2.5 Kostnader/inntekter og utbetalinger/innbetalinger når?	44
Tabell 2.6 Resultatoppstilling (alle tall i tusen kr)	45
Tabell 2.7 Balanseoppstilling	46
Tabell 2.8 Kontantstrømpoppstilling (alle tall i tusen kr)	50
Tabell 2.9 Virkninger på balanseligningen (kr)	54
Tabell 2.10 Årsresultat (kr)	57
Tabell 2.11 Balansen (kr)	58
Tabell 2.12 Kontantstrømmen (kr)	59
Tabell 2.13 Balanseligningen og debet/kredit	61
Tabell 2.14 Bokføring debet og kredit (kr)	62
Tabell 2.15 Lineære avskrivninger (kr)	67
Tabell 2.16 Saldoavskrivninger (kr)	68
Tabell 2.17 Avskrivning vs. kostnadsføring (kr)	68
Tabell 2.18 Differanse i driftsresultat (alle tall i tusen kr)	70
Tabell 2.19 Differanse i balanseverdier (alle tall i tusen kr)	72
Tabell 2.20 Nedskrivning (kr)	72
Tabell 3.1 Budsjetter og formål	79
Tabell 3.2 Inntektsbudsjett (kr)	83
Tabell 3.3 Varekostnadsbudsjett - handelsbedrift (kr)	83
Tabell 3.4 Personalkostnadsbudsjett	83
Tabell 3.5 Budsjett øvrige driftskostnader (kr)	85
Tabell 3.6 Resultatbudsjett (kr)	86
Tabell 3.7 Salgsinnbetalingsbudsjett (kr)	89

Tabell 3.8 Varekjøpsbudsjett (kr)	89
Tabell 3.9 Lønnsutbetalingsbudsjett (kr)	90
Tabell 3.10 Budsjett utbetaling øvrige driftskostnader (kr)	91
Tabell 3.11 Budsjett utbetaling merverdiavgift (kr)	92
Tabell 3.12 Likviditetsbudsjett for driften (kr)	92
Tabell 3.13 Budsjett for renter og avdrag (kr)	94
Tabell 3.14 Fra inngående til utgående balanse bank (Fra IB til UB) (kr) ...	94
Tabell 3.15 Budsjetterte renteinntekter og -kostnader (kr)	95
Tabell 3.16 Inngående og utgående balanse (kr)	96
Tabell 3.17 Likviditetsbudsjett - indirekte modell	98
Tabell 3.18 Likviditetsbudsjett - direkte modell	99
Tabell 3.19 Fra utbetalinger til kostnader (alle tall i tusen kr)	102
Tabell 3.20 Fra innbetalinger til inntekter (alle tall i tusen kr)	102
Tabell 3.21 Finansregnskap vs. statisk budsjett (alle tall i tusen kr)	103
Tabell 3.22 Driftsregnskap vs. fleksibelt budsjett (alle tall i tusen kr)....	104
Tabell 3.23 Varianter av budsjetter	105
Tabell 4.1 Resultatregnskapet for siste år (kr)	109
Tabell 4.2 Balanseregnskapet per 31.12. for de to siste årene (kr)	109
Tabell 4.3 Kontantstrømanalyse (kr)	120
Tabell 4.4 Sammenligning anslag kontantstrøm fra driften (kr)	121
Tabell 4.5 Utdrag balanse bedrift A (kr)	122
Tabell 4.6 Utdrag balanse bedrift B (kr)	122
Tabell 4.7 Spesifisert balanse bedrift A (kr)	122
Tabell 4.8 Spesifisert balanse bedrift B (kr)	123
Tabell 5.1 Direkte og indirekte kostnader (kr)	128
Tabell 5.2 Budsjettert resultat (kr)	133
Tabell 5.3 Budsjettert resultat før 50 prosent inntektsfall (kr)	134
Tabell 5.4 Budsjettert resultat etter 50 prosent inntektsfall (kr)	135
Tabell 5.5 Reelle kostnader per enhet (kr)	137
Tabell 5.6 Fra regnskapsført til bedriftsøkonomisk resultat (kr)	139
Tabell 5.7 Beslutningsrelevante kostnader (kr)	140
Tabell 6.1 Generell bidragskalkyle	147
Tabell 6.2 Generell selvkostkalkyle	149
Tabell 6.3 Lagervurdering bidrag vs. selvkost	152
Tabell 6.4 Kostnader fordelt på aktiviteter	153
Tabell 6.5 Totale kostnader fordelt på produkt (kr)	154
Tabell 6.6 Kostnader fordelt på aktivitet (kr)	155
Tabell 6.7 Opplysninger om forventet salg og kostnader	156

TABELLISTE

Tabell 6.8 Livssyklusanalyse (kr).....	157
Tabell 6.9 Kostnader per ressursgruppe (kr)	163
Tabell 6.10 Selvkostkalkyle ordreforespørsel (kr).....	164
Tabell 6.11 Standardkalkyle for Jacobsen & Svart AS (kr).....	168
Tabell 6.12 Avviksanalyse for Jacobsen & Svart AS	170
Tabell 7.1 Ulike beslutningssituasjoner	175
Tabell 7.2 Generelt oppsett for kortsiktige beslutningsproblemer (kr) ...	176
Tabell 7.3 Differanse i regnskapsmessig resultat	178
Tabell 7.4 Hvilken kapasitet?	180
Tabell 7.5 Beslutningsrelevante poster (kr)	180
Tabell 7.6 Selvkostkalkyle MTB82 (kr).....	184
Tabell 7.7 Produsere MTB82 selv? (kr)	184
Tabell 7.8 Fortsatt drift? (kr)	186
Tabell 7.9 Relevante merinntekter og merkostnader ett års ekstra drift (kr) ...	187
Tabell 7.10 Tolkning priselastisiteter	194
Tabell 8.1 Stilisert kontantstrøm	199
Tabell 8.2 Resultat av direkte betalbare poster	202
Tabell 8.3 Resultat inkl. avskrivninger	203
Tabell 8.4 Resultat inkl. alternativkostnad	204
Tabell 8.5 Skatteberegning	204
Tabell 8.6 Beregning av endring i arbeidskapital.....	205
Tabell 8.7 Kontantstrøm for prosjektet vinbar på Sjøstein.....	206
Tabell 8.8 Bankinnskudd	208
Tabell 8.9 Nåverdi vinbarprosjektet	209
Tabell 8.10 Tre gjensidig utelukkende prosjekter (mill. kr).....	213
Tabell 8.11 Lønnsomhet basert på tre ulike metoder	213
Tabell 8.12 Pengenes tidsverdi (mill. kr)	214
Tabell 8.13 Inndata nåverdiprofil (kr).....	214
Tabell 8.14 Skalaforskjeller.....	216
Tabell 8.15 Nedbetaling av lån over fem år med 8 prosent rente (kr)	217
Tabell 8.16 Skalaforskjeller (kr).....	217
Tabell 8.17 Formuesvekst - fra sluttverdi til nåverdi (kr).....	218
Tabell 8.18 Lønnsomhet av kontantrabatt (kr)	218
Tabell 8.19 Prosjekter med ulik levetid (kr)	219
Tabell 8.20 Overskuddsannuitet (kr)	220
Tabell 8.21 Nåverdiindeks (kr).....	221
Tabell 8.22 Prosjektforutsetninger	223